

Vergaderjaar 1993–1994 Nr. 48*

22 014

Algemene regels ter bescherming tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat (Algemene wet gelijke behandeling)

NADER VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR BINNENLANDSE ZAKEN EN DE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN VOOR JUSTITIE¹

Vastgesteld 15 oktober 1993

De memorie van antwoord gaf de commissies aanleiding tot het formuleren van de volgende vragen en opmerkingen.

1. Algemeen

De leden van de **CDA**-fractie, die al in het voorlopig verslag te kennen hebben gegeven met gemengde gevoelens van dit wetsvoorstel te hebben kennis genomen, moeten ook na lezing van de memorie van antwoord vaststellen dat dit wetsvoorstel hen met zorg vervult. Zo is de twijfel aan de noodzaak van deze wetgeving niet afgenomen. Ook in de memorie van antwoord voert het kabinet geen feiten of ontwikkelingen aan uit hoofde waarvan moet worden aangenomen of gegronde vrees bestaat, dat het grondrecht met betrekking tot non-discriminatie in de praktijk van het leven wordt gefrustreerd en wel in een mate die tot wetgeving als deze noopt. Deze leden achten de stelling van het kabinet, zulks in antwoord op vragen van de fracties van SGP, RPF en GPV, niet overtuigend «dat het in dit verband niet van belang is om vast te stellen in welke mate discriminatie binnen bepaalde instellingen voorkomt en of als gevolg daarvan voor bepaalde groepen mensen een ontoereikend niveau van voorzieningen bestaat» (memorie van antwoord, blz. 4).

De zorg van de leden van de **CDA**-fractie betreft niet het gelijkwaardigheidsbeginsel, dat zij onderschrijven, doch de indruk dat dit wetsvoorstel door instellingen op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag wordt gepercipieerd als een aantasting van de vrijheid om naar eigen godsdienstige en levensbeschouwelijke opvattingen te leven.

De leden van de fractie van de **VVD** hadden met belangstelling kennis genomen van de door de regering op hun vragen gegeven antwoorden. Zij waren erkentelijk voor het duidelijke en bevredigende antwoord onder 5.5 doch constateerden dat er voor het overige alle aanleiding was nog enkele nadere vragen te stellen.

¹ Samenstelling:

Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat:

Van Dijk (CDA), Huberts-Fokkelman (CDA), Postma (CDA), Mastik-Sonneveldt (PvdA), Van den Berg (PvdA) (voorzitter), Staal (D66), Vis (D66), Korhals Altes (VVD), Talsma (VVD), Pitstra (GroenLinks), Holdijk (SGP), Schuurman (RPF), Veling (GPV).

Justitie:

Fleers (CDA), Glasz (CDA), Wagemakers (CDA) (voorzitter), Mastik-Sonneveldt (PvdA), Van Veldhuizen (PvdA), Glastra van Loon (D66), Vrisekoop (D66), Heijne Mak-kreef (VVD), Talsma (VVD), Bolding (Groen-Links), Holdijk (SGP), Schuurman (RPF), Veling (GPV).

* De vorige stukken inzake dit wetsvoorstel zijn gedrukt onder de nrs. 212 t/m 212c, vergaderjaar 1992–1993.

Allereerst kwam het deze leden voor dat de passage, overlopend van blz. 3 naar blz. 4, geen antwoord op de gestelde vraag is. Incidentele overtredingen kenmerken zich immers door de omstandigheid dat daaromtrent nauwelijks enig feitenmateriaal verzamelaar is; pas als er sprake is van een bestendig patroon van handelen, en wel van enige omvang, kan er sprake zijn van het verzamelen van feiten die door statistische analyse een aanwijzing kunnen geven omtrent discriminatoir handelen. Wie eenmalig of met zeer geringe frequentie een door de voorgestelde wet bestreken handeling verricht en daarbij door deze wet verboden gronden hanteert, is naar het oordeel van deze leden praktisch slechts te vangen als hij/zij de overtreding toegeeft; de in regel 22 t/m 24 van § 1.3 van de memorie van antwoord bedoelde gedragingen zijn derhalve nauwelijks achterhaalbaar. Deze leden wilden derhalve de vraag herhalen op welke gronden de regering – kennelijk – tot een ander oordeel komt en hoe zij meent dat in gevallen als hier bedoeld het bewijs van een overtreding van de voorgestelde wet zal kunnen worden geleverd. In dit verband merkten deze leden nog op dat het probleem niet primair ligt in het in de eerste alinea van blz. 9 behandelde geval waarin althans vaststaat dat onderscheid is gemaakt, maar in het geval dat het maken van onderscheid überhaupt wordt betwist.

Deze leden wilden verder opmerken – dit naar aanleiding van regel 22 en volgende van § 1.3 – dat iedere poging mensen te dwingen tot bepaalde opvattingen door hen uiteraard als verwerpelijk (en bovendien als uitzichtloos) wordt beschouwd, maar ook dat zij verbaasd waren over het feit dat – impliciet – alleen deze mogelijkheid in dit antwoord als alternatief wordt beschouwd. Daarmee wordt ten onrechte voorbijgegaan aan hetgeen deze leden in het voorlopig verslag hadden gevraagd omtrent de verhouding tussen dwang en opvoeding, waarop niet is geantwoord. Zij wilden daarom de vraag herhalen of van opvoeding en voorlichting niet veel meer heil te verwachten is dan van als dwingend bedoelde doch – naar het oordeel van deze leden – nauwelijks handhaafbare voorschriften zoals thans voorgesteld. Zij betreurden het voorts dat ook op hun vragen omtrent de kansen op het ondergronds drukken van kwalijke opvattingen in het geheel niet is gereageerd.

In de tweede alinea van § 1.4 betoogt de regering dat – sterk verkort weergegeven – ieder individu vrijelijk zijn (grond-)rechten en vrijheden moet kunnen uitoefenen. Dit is uiteraard juist mits met «vrijelijk» wordt bedoeld: met een algemeen aanvaarde bewegingsruimte, en niet: onbeperkt. Het probleem is, naar het deze leden voorkomt, in hoeverre deze uitoefening kan worden beperkt. Enerzijds is er een sfeer waar bedoeld betoog onverkort opgaat, anderzijds echter is er een sfeer waar de burger een handelingsvrijheid heeft die hem vrijstelt van het geven van rekenschap omtrent de motieven voor zijn handelen. Derden hebben in die sfeer geen rechten en kunnen daarin dus ook niet worden beknot, zodat het betoog van de regering in die sfeer niet opgaat. Ook wanneer de in het algemeen vaststaande afkeurenswaardigheid van het hanteren van bepaalde kenmerken daar niet wegvalt wordt deze daar irrelevant omdat de vraag of die kenmerken gehanteerd zijn niet beantwoord behoeft te worden. Een van de naar het oordeel van deze leden wat onderbelichte problemen van de gelijke behandelings-wetgeving is in wezen het kiezen van een juiste grenszone tussen beide sferen. Deze vraag doet zich ook in de door dit wetsvoorstel bestreken materie voor, nu het niet op voorhand vast staat dat iedere arbeidsrelatie buiten de vrije sfeer van de burger dient te vallen; in elk geval behoeft dat motivering. Een dergelijke motivering wordt tot dusverre gemist.

De leden van de fracties van **SGP**, **GPV** en **RPF** wilden de bewinds-

lieden danken voor de antwoorden op hun vragen. Deze antwoorden riepen echter bij hen gemengde gevoelens op.

Deze leden zeiden enerzijds de restrictieve uitleg van het begrip «het enkele feit» te waarderen, waardoor meer ruimte wordt gelaten om de godsdienstige of religieuze identiteit van een instelling ook feitelijk gestalte te geven. Hierbij rijst overigens wel opnieuw de vraag of de «enkele feit constructie» wel enige zin heeft. Anderzijds is de vrees, dat de Algemene wet gelijke behandeling een beperking van geestelijke vrijheden betekent, toch niet weggenomen. De leden hier aan het woord wilden in dit nader voorlopig verslag nog terugkomen op een vraag die niet beantwoord is. Daarnaast wilden zij nog enige aanvullende vragen stellen.

Op meerdere plaatsen in de memorie van antwoord (§ 1.1 en § 1.5) noemt de regering de mogelijkheid van groepsactie en onderzoek door een commissie als de belangrijkste voordelen van het wetsvoorstel.

Is er volgens de regering grond voor de vrees van de leden hier aan het woord dat de bedoelde groepsacties ook wel eens intolerantie in de samenleving zouden kunnen aanwakkeren, namelijk intolerantie tegenover instellingen met een godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag die botst met de hoofdstroom van de hedendaagse, Nederlandse cultuur?

Zullen de leden van Commissie gelijke behandeling worden gerecrueteerd uit de verschillende godsdienstige en levensbeschouwelijke richtingen in ons land, opdat het gesignaleerde gevaar van intolerantie zoveel mogelijk wordt beperkt?

De argumenten om in deze wet geen sancties op te nemen is in de ogen van de leden van de **Groen Links**-fractie niet overtuigend. Is de regering bereid toe te zeggen dat bij de voorgenomen evaluatie (wanneer?) niet alleen noodzakelijke verbeteringen in de wetstekst zelf zullen worden overwogen, maar dat ook de vraag over de wenselijkheid c.q. de noodzaak van sancties opnieuw zal worden bezien?

Wil de regering voor alle duidelijkheid exact aangeven welk traject zij voor ogen heeft bij de aanpassing van bestaande wetten aan de nu nader geformuleerde discriminatie-criteria? Aanpak, werkwijze, fasering, termijnen.

2. De reikwijdte van het wetsvoorstel

Met betrekking tot de horizontale werking van het discriminatieverbod uit artikel 1 Gw. wensten de leden van de **CDA**-fractie het volgende op te merken. Het verbod richt zich tot de overheid en verbiedt de overheid te discrimineren. Het is niet vanzelfsprekend en evenmin een automatisme dat een dergelijk verbod doorwerkt in de verhouding tussen burgers onderling en tussen maatschappelijke organisaties en burgers onderling. Indien een dergelijke vanzelfsprekendheid en een dergelijk automatisme zouden worden aanvaard, zou daarmee het principiële onderscheid tussen overheid en maatschappij uitgewist worden. De leden voegden eraan toe dat in het principiële onderscheid tussen overheid en maatschappelijke organisaties géén wijziging gebracht werd indien deze organisaties van overheidswege geheel of gedeeltelijk gesubsidieerd werden. Overheidssubsidie maakt maatschappelijke organisaties niet tot (semi)publieke organen. Zij blijven voluit maatschappelijke organisaties.

Het kwam deze leden voor dat in het huidige wetsvoorstel het onderscheid tussen overheid en maatschappij onvoldoende wordt gehandhaafd.

In feite wordt een volledige horizontale werking aangenomen, waarbij voor enkele maatschappelijke organisaties slechts een uitzonderingspositie wordt toegestaan.

De leden van de fracties van **SGP**, **GPV** en **RPF** merkten op dat in hoofdstuk 2 van de memorie van antwoord ter motivering van beperkingen van de reikwijdte van het wetsvoorstel argumenten van velerlei aard worden aangevoerd. Niet steeds is duidelijk waarom dezelfde argumenten niet tegen de inhoud van het wetsvoorstel ingebracht zouden kunnen worden.

Verenigingen vallen niet onder de wet vanwege de verenigingsvrijheid, omdat vele verenigingen «juist gebaseerd (zijn) op een gemeenschappelijk politiek of godsdienstig dan wel levensbeschouwelijk doel of voor een bepaalde doelgroep opgericht». (memorie van antwoord blz. 6)

Geldt dit mutatis mutandis niet ook voor scholen en instellingen? Ook wordt als argument genoemd dat het «pluriforme karakter van het Nederlandse verenigingsleven» (memorie van antwoord blz. 6) verzekert dat niemand wordt belemmerd in zijn of haar deelneming in het maatschappelijk leven. Eerder wordt in antwoord op een vraag onzerzijds opgemerkt dat de vraag of voor bepaalde groepen voldoende voorzieningen aanwezig blijven «niet van belang» (memorie van antwoord blz. 4) is. Is dit argument nu wel of niet terzake wanneer het gaat om de rechtmatigheid van het maken van onderscheid?

Voor andere dan in het wetsvoorstel genoemde gronden voor onderscheid is – volgens de memorie van antwoord – onvoldoende duidelijk of, en zo ja, in welke gevallen discriminatie voorkomt. Kan de regering aannemelijk maken dat het probleem bij – om maar iets te noemen – politieke gezindheid duidelijker ligt dan bij een handicap?

Deze leden signaleerden, met de regering, dat er veel onderscheid is dat als niet ongerechtvaardigd en dus niet als discriminatie wordt aangemerkt. Zie handicap en leeftijd. Dit gegeven roept de vraag op of gelijkstelling tussen het maken van onderscheid en het bedrijven van discriminatie terecht de reikwijdte van het voorstel ten principale bepaalt.

De leden van de fractie van **Groen Links** merkten op dat bij organisaties van gehandicapten onvrede blijft bestaan over de motivering om discriminatie op grond van een handicap niet onder de werking van de Algemene wet gelijke behandeling te brengen. Wil de regering een uiterste poging doen om in een overtuigende redengeving aan te tonen waarom het onwenselijk dan wel niet goed mogelijk is om deze vorm van discriminatie onder de werking van deze wet te brengen?

3. De verhouding tot andere grondrechten

In antwoord op vragen van de leden van de **CDA**-fractie, waarom een instelling op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag wel op het gebied van arbeid en onderwijs (artikel 5), doch niet op het terrein van goederen en diensten (artikel 7) de vrijheid wordt gelaten functionele eisen te stellen, wijst het kabinet op verschillen met het bijzonder onderwijs. Daarop zien echter expliciet artikel 5, tweede lid, onder c en artikel 7, tweede lid onder c.

De vraag was en is waarom de instelling als bedoeld in artikel 5, tweede lid, onder a niet ook in artikel 7, waar het gaat om goederen en diensten, op soortgelijke wijze wordt uitgezonderd. Niet valt in te zien dat

op het terrein van de gezondheids- en bejaardenzorg leven en gedrag naar normen en waarden niet voorop zouden staan, althans een minder belangrijke rol zouden spelen. Het kabinet stelt voorts dat waar niet overal voldoende openbare voorzieningen op dit terrein (van goederen en diensten) bestaan, het onderschrijven van een godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag niet bij het opnamebeleid van bewoners als toelatingseis mag worden gesteld. Mag naar het oordeel van het kabinet wel voor toelating worden verlangd dat zodanige grondslag wordt geëerbiedigd? In dit verband wezen de leden op het bepaalde in artikel 38, tweede lid van de Wet op het basisonderwijs.

De leden van de CDA-fractie herhaalden dat alleen bij restrictieve interpretatie van het begrip «het enkele feit» zij geen strijd met artikel 23 van de Grondwet – handelende over de vrijheid van onderwijs – aanwezig achten. De vraag is welke «onlosmakelijke gedragingen» volgens restrictieve interpretatie onder «het enkele feit» moeten worden begrepen. Begrijpen zij het kabinet goed, dan is zijn standpunt dienaangaande als volgt. «Het enkele feit van het hebben van een homoseksuele liefdesrelatie of het daarmee samenwonen is onvoldoende reden voor onderscheid», aldus de memorie van antwoord (blz. 11). Wanneer echter een leerkracht daardoor of daarbij openbaarlijk – hetzij op dan wel buiten de school – blijkt geeft van een leefstijl, die de overtuiging van de school niet mee- en uitdraagt, dan is de grens van «het enkele feit» overschreden met als gevolg dat de desbetreffende instelling mag concluderen dat aan haar functionele eisen niet (langer) wordt voldaan.

Deze leden vernamen volledigheidshalve gaarne de bevestiging dat zij aldus het standpunt van het kabinet juist hebben weergegeven.

Met instemming noteerden de leden van de CDA-fractie dat de overheid op grond van het beginsel van de scheiding van kerk en staat niet treedt in enige uitleg van de Schrift, onverminderd de bevoegdheid van de wetgever bepaalde gedragingen als ontoelaatbaar te verbieden. De geciteerde mededeling namens het kabinet «...dat één gedragsinterpretatie...niet meer kan» (memorie van antwoord, blz. 15) achtten zij dan ook buiten de orde.

In het voorlopig verslag hadden deze leden gevraagd in welke mate het begrip «nodig zijn» toetsbaar is voor de commissie gelijke behandeling en de rechter. Letterlijk luidde de vraag: «Zij zeiden ervan uit te gaan dat hier slechts marginale toetsing aan de orde is en vroegen terzake expliciete bevestiging van de regering» (voorlopig verslag, blz. 6). Die **expliciete** bevestiging heeft het kabinet echter niet gegeven. Hier mag de wetgever geen onduidelijkheid laten bestaan op straffe van de bekende kritiek, dat moeilijke vragen aan de (alsdan als wetgever-plaatsvervanger fungerende) rechter worden gelaten.

Intussen lijkt het kabinet **impliciet** wel van marginale toetsing uit te gaan waar het onder (4.3 memorie van antwoord blz. 13) overweegt: «de rechter zal slechts toetsen of er redelijkerwijs een verband bestaat tussen het doel of de grondslag en de gestelde eis» en «commissie en rechter ..... zullen nagaan of de instelling zich terecht erop beroept dat de gestelde eisen nodig zijn, gelet op het doel dan wel de verwezenlijking van de grondslag».

In het voorlopig verslag hadden de leden van de fracties van **SGP**, **GPV** en **RPF** gevraagd de uitdrukking «het enkele feit» uit te leggen voor «het geval van een omstreden politieke gezindheid» (voorlopig verslag blz. 7). Deze vraag is niet beantwoord. De regering heeft wel een toelichting gegeven op de betekenis van «het enkele feit» in het geval van een bepaalde seksuele geaardheid. Naar analogie zeiden deze leden

te begrijpen dat «het enkele feit van een bepaalde politieke gezindheid» als volgt moet worden uitgelegd. Instellingen op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag en bijzondere scholen mogen van werknemers vragen binnen en buiten de directe werksfeer de beginselen waarop deze gebaseerd zijn mee te dragen en uit te dragen. Voorzover deze beginselen consequenties hebben voor politieke opvattingen, is het geoorloofd onderscheid te maken naar politieke gezindheid. Of – met andere woorden – instellingen op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag en bijzondere scholen hebben de vrijheid om ten aanzien van de politieke gezindheid van een werknemer eisen te stellen die gelet op het doel van de instelling nodig zijn voor de vervulling van zijn of haar functie. Is deze uitleg correct?

Verandering van opvattingen kan en mag niet het doel van de wetgever zijn, aldus de memorie van antwoord. De leden van de fracties van SGP, GPV en RPF vroegen of verandering van opvattingen niet een noodzakelijke voorwaarde is voorzover het gaat om discriminatie in pejoratieve zin, op subtiële, niet met de wet strijdige wijze tot uitdrukking gebracht. Wijst ook de opvatting van de regering, dat het initiatief bij de handhaving van deze wetgeving primair in handen van de burgers is gelegd?

Deze leden was niet duidelijk geworden waarom het bestaan van een toereikend niveau van voorzieningen niet een relevante factor is indien één van de doelen van anti-discriminatiebepalingen volgens de regering is de mogelijkheid dat mensen zich in het maatschappelijke verkeer kunnen bewegen.

De leden hier aan het woord vroegen of artikel 23, zesde lid, Grondwet, behelzende o.a. de vrijheid van aanstelling van personeel, aldus geïnterpreteerd mag worden dat de criteria welke worden gehanteerd bij aanstelling grondwettelijk gezien bij ontslag een analoge rol kunnen spelen, afgezien van het feit of en slechts voorzover specifieke wetgeving zich daartegen verzet.

Deze leden signaleerden dat een theoretische onderbouwing van het onderscheid tussen het «enkele feit» en «bijkomende omstandigheden» ontbreekt in de begeleidende stukken. Zij vroegen of dit toch niet van belang geacht moet worden met het oog op het feit dat de wijze waarop de wetgever het grondrechtenconflict binnen de Algemene wet gelijke behandeling oplost een sterke reflexwerking zal hebben op de wijze waarop een botsing van grondrechten, waarop de Algemene wet gelijke behandeling niet rechtstreeks van toepassing is, moet worden opgelost.

De leden van de fractie van **Groen Links** waren van mening dat in de memorie van antwoord de uitleg van de «enkele feit» constructie, zoals de minister van Binnenlandse Zaken die heeft gegeven op 11 februari 1993 in de tweede termijn van de behandeling in de Tweede Kamer, lijkt te worden vervangen door wat vagere formuleringen die een groot grijs gebied creëren, waarbinnen niet op voorhand duidelijk is of er sprake is van onrechtmatig onderscheid. Deze leden zeiden met name «lijkt», omdat de tekst van de memorie van antwoord geen concrete aangrijpingspunten biedt om deze vrees te concretiseren.

De leden van de fractie van Groen Links hechtten eraan dat bij de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel ondubbelzinnig komt vast te staan dat bij de «enkele feit»-constructie de privacy met betrekking tot de woon- en leefsituatie van sollicitanten, werknemers en leerlingen volledig gerespecteerd wordt. Ook situaties die op de grens van de privé-leefsituatie en het openbare leven liggen zoals het samen boodschappen doen of het op straat afscheid nemen behoren in hun ogen tot het «enkele feit» gerekend te worden.

Is de regering bereid onomwonden deze duidelijkheid te geven en in de nadere memorie van antwoord vast te leggen, zodat de nu bespeurbare interpretatieverschillen aanzienlijk worden verkleind?

De memorie van antwoord suggereert, aldus de leden hier aan het woord, dat er een rangorde zou kunnen zijn naar de mate van «ernst» van discriminatie. Discriminatie op grond van ras zou erger zijn dan discriminatie op grond van homoseksualiteit (blz. 10). Deze leden verbonden hieraan overigens ook de vraag of het een diepere achtergrond heeft dat hier eindelijk eens de term homoseksualiteit en niet de term homoseksuele gerichtheid wordt gebruikt.

Om geen misverstanden te krijgen vroegen zij duidelijkheid. Het is toch niet de bedoeling dat de regering met deze passage al bij voorbaat aan wil geven hoe de Commissie gelijke behandeling of de rechter de ernst van aangemelde gevallen van discriminatie tegen elkaar zou moeten afwegen?

De memorie van antwoord geeft tamelijk duidelijk aan hoe een homoseksuele leerkracht aan een confessionele school met ontwijking van de Algemene wet gelijke behandeling kan worden ontslagen: breng haar of hem onder de kerkelijke tucht en gebruik het verlies van het kerklidmaatschap vervolgens als ontslagcriterium. De leden van de fractie van Groen Links hechtten er overigens aan de hoop uit te spreken dat deze mensenvernietelende route nooit zal worden gekozen. Vraag is wel of de regering rekening houdt met de mogelijkheid dat ook leerlingen van confessionele scholen of gebruikers van bijvoorbeeld bejaarden- en verpleeghuizen op confessionele grondslag langs de ontwikkelingsroute van kerklidmaatschap en kerkelijke tucht geweerd c.q. verwijderd kunnen worden. Kan dat na de inwerkingtreding van de Algemene wet gelijke behandeling wel of niet?

Behoort naar de mening van de regering het opnemen van discriminerende bepalingen in de statuten van een politieke partij (een toch bij uitstek op het openbaar bestuur gerichte publieke vereniging) naar de letter of naar de geest te vallen onder de werking van de Algemene wet gelijke behandeling? Kan de regering toelichten op welke gronden zij al dan niet tot het standpunt t.a.v. bovenstaande vraag komt?

4. Artikelen

Artikel 1

De beschouwing die beoogt de vragen van de leden van de **VVD**-fractie aangaande artikel 1 te beantwoorden, heeft hen nog niet de beoogde duidelijkheid gebracht. Zij herhaalden daarom de vraag of het inderdaad de bedoeling is om ieder geval waar voor een functie het diploma civiel ingenieur wordt verlangd als «indirect onderscheid naar geslacht» te beschouwen, en zo ja, of dat tot een zinvol begrippenapparaat leidt. Voorts constateerden deze leden dat hun bezwaar tegen de cirkelgang in de definitie niet wordt weerlegd; de omstandigheid dat met dit artikel de in het antwoord genoemde doeleinden worden gediend neemt niet weg dat «onderscheid» wordt gedefinieerd als «onderscheid»

en dat dat op zich niet verheldert wat onderscheid nu eigenlijk is (een intellectueel of een feitelijk handelen? bewust of ook onbewust? etc.). Deze onduidelijkheid wordt niet minder nu op de vraag of in alle gevallen waar het woord gebruikt wordt dit exact dezelfde betekenis heeft niet is geantwoord.

De voorzitter van de commissie Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat,
Van den Berg

De voorzitter van de commissie voor Justitie,
Wagemakers

De griffier van de commissies,
Hordijk